

BERNAT SERRADELL, POETA VIGATA

El «Testament de Bernat Serradell» és el títol d'un poema narratiu compost per un poeta vigatà del segle XV. En la seva època tingué molta difusió manuscrita i, amb l'esdeveniment de la impremta, conegué diverses impressions. Més tard caigué en l'oblit fins que Marià Aguiló el reproduí de l'únic manuscrit que actualment es conserva.¹

El desconeixement posterior de l'autor féu que aquest passés desapercbut i que motivés la confusió de creure Bernat Serradell com el protagonista del poema i no el seu autor efectiu que Balaguer i Merino endossà a un suposat Bernat de Vinciera.² I això malgrat que el Dr. Joaquim Salarich, que havia tingut a la mà un manuscrit del poema, l'hagués indicat com d'autor vigatà, fins i tot ignorant la seva personalitat.³

Recentment ha quedat demostrada la paternitat del poema per a Bernat Serradell en l'edició crítica preparada a cura d'Arseni Pacheco, precedida d'una introducció en la qual aquest ha buidat el resultat de les recerques portades a cap en els arxius vigatans.⁴ La font inestroncable de notícies que aquests subministren als investigadors ha descorregut el vel que encobria la personalitat de Bernat Serradell i ha proporcionat al seu escorcollador la sorpresa de topar-se amb el fons històric que traspuja en l'ambient i en els personatges que intervenen en el poema fins al punt que es fan nombrosos els contactes entre el testament literari i el testament efectiu de Bernat Serradell.

El poema respon, doncs, a un fons històric que es comproba i que demostra com en la seva primera part té relació amb personatges reals entorn dels quals es teixeix la narració literària, segurament sobre suports anecdòtics que tingueren realitat en els esdeveniments de l'època i, sobretot, amb les maneres de fer de la societat vigatana del seu temps.

De les recerques efectuades per Arseni Pacheco resulta que Bernat Serradell era fill d'un altre Bernat Serradell, corder d'ofici, i d'Agnès. Degué néixer en la dècada del 1371-1380. Tingué dues germanes: Francisca, casada amb Francesc Planes, i Margarida, casada amb Pere Cornet. Va seguir en l'ofici del seu pare i el 1395 esposà Alamanda d'Hostaleig, natural d'Olot, de la qual tingué un fill anomenat Marc, mort molt jove entorn del 1420. Enviduat al cap de poc temps del seu matrimoni, passà a segones núpcies el 1397 amb Francesca Pruners, filla de Joan Pruners, de Vic,

que li donà només una filla, de nom Joana, maridada el 1435 amb Francesc Amargant, de Barcelona. Bernat Serradell degué morir poc després del 1445, data del seu testament real, en el que nomena hereva universal la seva filla Joana i marmessors els seus nebots Jaume Planes i Joan Cornet, fills de les seves respectives germanes.⁵

El testament literari, esboçat segurament vers el 1419, quedà compost entre els anys 1422 i 1424. En ell fa hereu el seu nebot Joan Cornet i hi esmenta una bona colla de personatges familiars que surten perfectament documentats, així com tota una altra sèrie de persones, amics de l'autor i no residents a Vic, que donen al text literari el moviment viu del seu redós, acrescut encara per l'ambientació vigatana que ressurt dels detalls i de les al·lusions i referències a coses concretes.

Bernat Serradell es mou en un món de menestrals i burgesos, econòmicament ben situats en la prosperitat dels afers, en el que els negocis li permeten estendre relacions i sobretot fluidesa per a fer inversions de diners en censals. Pertany a un estament afecte, d'altra banda, a les lletres i a la cultura, del mateix d'on sortiren també contemporàneament el famós jurista Jaume Callís i el nebot d'aquest, el poeta Andreu Febrer. Un oncle seu, Ramon Serradell, mort el 1393, fou un conegut jurista que formà part del Consell de la Ciutat com altres dels seus parents.

La narració poemàtica del *Testament* d'en Serradell evoca l'ambient del seu temps en el tarannà de la gent i en els temes que el condueixen a la fantasia literària de la visió de l'altre món a través d'un viatge imaginari. Destina la primera part a exposar els motius de l'atorgació del testament en perill de mort i de les facècies que s'en seguiren amb les intervencions del confessor, del metge i del notari, explicat amb un to narratiu d'aire casolà, puntejat amb agredolços d'ironies quan descriu les situacions burlesques creades per les actituds dels personatges. Després entra a la segona part i esdevé seriós en endinsar-se al pas de l'altre món a través del seu imaginat itinerari que l'enfronta amb les felicitats celestials i amb les penalitats dels proscrips que l'han perduda, ambientat en les creences i en els problemes religiosos de l'època.

L'agudesia crítica del presentador del poema, Arseni Pacheco, el jutja com «una obra de caire religiós i escatològic i, fins a cert punt, animada amb una intenció didàctica i apologètica. D'altra banda, és obra d'un escriptor hàbil i amb un gran sentit de l'humor, i que sap guanyar-se i mantenir l'atenció dels lectors, tot combinant una realitat viscuda i uns elements fantàstics dins una unitat harmònica que fa plausible el relat del viatge imaginari.»

«Serradell posseeix un bon domini de la llengua i de la fraseologia popular i un estil àgil i saborós; sap mantenir el ritme de l'acció, i el seu

tarannà festiu li permet de fer us de la nota irònica sense ferir la sensibilitat del lector. Aquestes qualitats fan del poema que ens ocupa una narració reeixida, un digne antecedent del gènere de la novel·la. Sens dubte ens trobem davant d'un autor experimentat, el qual ens decanem a creure que ultra el *Testament*, compongué altres obres.»

Valguin aquestes notes per a deixar memòria d'un celebrat poeta vigatà de l'època de l'apogeu de les lletres catalanes, el qual, amb l'edició crítica del seu poema, torna a incorporar-se a la lectura després d'haver estat ignorat i inassequible.

Eduard Junyent

NOTES

1. MARIAN AGUILO: *Cançoner de les obretes en la nostra lengua vulgar mès divulgades durant los segles XIV e XV*. Barcelona, 1873-1900.
2. A. BALAGUER I MERINO: *Apuntacions de bibliografia literària catalana. Segle XV*. «Calendari català de l'any 1875», p. 72.
3. J. SALARICH: *Vich, su historia, sus monumentos, sus hijos y sus glorias*. Vich, 1854, p. 209.
4. *Testament de Bernat Serradell de Vic*, a cura d'Arseni Pacheco. Editorial Barcino. Barcelona, 1971. Col·lec. A, 103.
5. Curia Fumada. Testaments I del notari Joan Sallés, fols 15v-16v.